

ऐन संख्या : ४

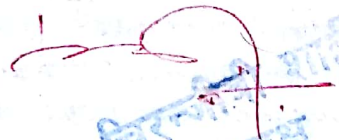
सभाबाट स्वीकृत मिति :- २०७५/०९/२४

स्वामीकार्तिक खापर गाउँपालिका कार्यालय
सुइजिउला वाई, बाजुरा

स्वामीकार्तिक खापर गाउँपालिकामा विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा
व्यवस्थापन गर्न बनको ऐन २०७५

२०७५/०९/२४

(स्वामीकार्तिक खाप गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको विधेयक २०७४)
प्रस्तावना :

स्वामीकार्तिक खापर गाउँपालिका क्षेत्र भित्र प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउ ज्यान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवम् साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्नका लागि विपद् जोखिम तथा न्यूनीकरण व्यवस्थापन सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनका लागि कानून बनाउन बाञ्छनीय भएकाले,
नेपालको संविधानको धारा २२१ को उपधारा (१) को अधिकार प्रयोग गरी स्वामीकार्तिक खापर गाउँ सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम " गाउँ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुने छ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :

- (क) "अध्यक्ष" भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ख) "कोष" भन्नाले दफा १२ बमोजिमको विपद् व्यवस्थापन कोष सम्झनुपर्छ ।
- (ग) "गैरप्राकृतिक विपद्" भन्नाले महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट वा सुक्ष्म जीवाणु आतङ्क पशु तथा चराचुरुङ्गीमा हुने फलू, दुर्घटना, आगलागी, विषक्त ग्याँस, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्याँस विष्फोटन, विषाक्त खाद्य सेवन, वातावरणिय प्रदूषण वा यस्तै अन्य गैरप्राकृतिक कारणले उत्पन्न विपद् सम्झनु पर्छ ।
- (घ) "जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति" भन्नाले संघीय ऐनको दफा १६ बमोजिम बाजुरा (गा.पा. रहेको जिल्लाको नाम) जिल्लामा गठन भएको जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) "तोकिएको वातोकिए" बमोजिम भन्नाले यस ऐन अर्न्तगत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।
- (च) "प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति" भन्नाले संघीय ऐनको १४ बमोजिम प्रदेश नं. ७ मा गठन भएको प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्छ ।
- (छ) "प्रमुख" भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ज) "प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत" भन्नाले गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत समिति सम्झनुपर्छ ।
- (झ) "प्राकृतिक विपद् भन्नाले " हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमपात विष्फोटन, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाढी, पहिरो तथा भू सञ्चालन, डुबान, खडेरी, आँधी, हुरी बतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर चुहावट आदी यस्तै अन्य प्राकृतिक कारणले उत्पन्न जुनसुकै विपद् व्यवस्थापन सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "राष्ट्रिय कार्यकारी समिति" भन्नाले संघीय ऐनको दफा ६ बमोजिमको कार्यकारी सम्झनु पर्छ ।

२०७५/०९/२६

- (ट) "राष्ट्रिय परिषद" भन्नाले संघीय ऐनको दफा ६ बमोजिमको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद सम्झनुपर्छ ।
- (ठ) "राष्ट्रिय प्राविधिकरण" भन्नाले संघीय ऐनको दफा ३ बमोजिमको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राविधिकरण सम्झनुपर्छ ।
- (ड) "विपद् खोज तथा उद्धार समुह" भन्नाले विपद्को अवस्थामा खाजी तथा उद्धार गर्ने क्रियाशील वा विपद् व्यवस्थापनको लागि परिचालन गर्न तयार गरिएको विशिष्टीकृत खोज तथा उद्धार समुह सम्झनुपर्छ र सो शब्दले तालिम प्राप्त मानविय सहकर्मीलाई समेत जनाउँछ ।
- (ण) "विपद् जोखिम न्यूनीकरण" भन्नाले विपद्पूर्व जोखिमको विश्लेषण तथा मुल्याङ्कन विपद् रोकथाम वा विपद्बाट हुने क्षतिको न्यूनीकरण तथा विकासका कार्यमा विपद् जोखिमलाई समेत जनाउँछ ।
- (त) "विपद् पुनर्लाभ" भन्नाले विपद्को घटनापछि गरिने पुनर्निर्माण एवम् पुनर्स्थापनासँग सम्बन्धित कार्य सम्झनुपर्छ ।
- (थ) "विपद् प्रतिकार्य" भन्नाले विपद्को घटना घटनासाथ तत्कालै गरिने खोज उद्धार एवम् राहतसँग सम्बन्धित कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रतिकार्यको पूर्वतयारीलाई समेत जनाउँछ ।
- (द) "विपद् व्यवस्थापन" भन्नाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण, प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलाप सम्झनुपर्छ ।
- (ध) "व्यावसायिक प्रतिष्ठान" भन्नाले उद्योग, कलकारखाना, सिनेमा घर, सपिङ्ग मल, बहुउद्देश्यीय व्यापारिक भवन जस्ता व्यावसायिक प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ ।
- (न) "समिति" भन्नाले दफा ३ बमोजिमको गाउँ विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।
- (प) "संघीय ऐन" भन्नाले नेपाल सरकारको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ सम्झनुपर्छ ।
- (फ) "संघीय मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकारको विपद् व्यवस्थापन हेर्ने गरी तोकिएको मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- (व) "सार्वजनिक संस्था" भन्नाले सरकारी निकाय, सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भउको संस्था, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको सङ्गठित संस्था वा सबै प्रकारका स्वास्थ्य तथा शैक्षिक संस्था सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद २

गाउँ विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

३. गाउँ विपद् व्यवस्थापन समिति : (१) गाउँपालिका भित्रको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई प्राभवकारी रुपमा सञ्चालन गर्न एक गाउँ विपद् व्यवस्थापन समिति रहने छ ।

(२) समितिको गठन देहाय बमोजिम हुने छ ।

(क)	गाउँपालिका अध्यक्ष	संयोजक
(ख)	गाउँपालिका उपाध्यक्ष	सदस्य
(ग)	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य
(घ)	विषयगत समितिको संयोजकहरु	सदस्य

विरन्जीवी शाही

अध्यक्ष

२०७५/०९/२६

(ड)	प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	सदस्य
(च)	सामाजिक महाशाखा शाखा प्रमुख	सदस्य
(छ)	पूर्वाधार विकास महाशाखा	सदस्य
(ज)	स्वामीकार्तिक खापर गाउँपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र भित्र रहेका	सदस्य
(झ)	स्वामीकार्तिक खापर गाउँपालिकाको भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका प्रदेश प्रहरी कार्यालयको प्रमुख प्रतिनिधि	सदस्य
(ञ)	गाउँ प्रहरी प्रमुख	सदस्य
(ट)	राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त दलका गाउँपालिकास्थित प्रमुख वा प्रतिनिधि	सदस्य
(ठ)	नेपाल रेडक्रस सोसाईटीका स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(ड)	निजीक्षेत्रको उद्योग वाणिज्य सम्बन्धी मान्यताप्राप्त संस्थाको गाउँ तहको अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(ढ)	गैरसरकारी संस्था महासंघका स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना) वा निजले तोकेको प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(ण)	नेपाल प्रत्रकार महासंघको स्थानीय प्रतिनिधि (१ जना)प्रतिनिधि (१ जना)	सदस्य
(त)	विपद् व्यवस्थापन हेर्ने गरि लेखिएको भएतापनि क्र संख्या (ज), (ट), (ठ) , (ड), (ढ) र (ण) का सदस्यहरु उपलब्ध नभएको अवस्थामा पनि समिति गठन एवम् काम कारवाही गर्नमा असर पर्ने छैन ।	

(४) उपदफा (२) बमोजिमको समितिले संघीय ऐनको दफा १७ बमोजिमको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको रुपमा समेत काम गर्ने छ ।

४. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था : (१) संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा समितिको बैठक बस्नेछ ।

(२) समितिको सदस्य सचिवले समितिको बैठक बसे मिति, समय र स्थानमा समितिको बैठक बस्ने छ ।

(३) समितिका पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गुणस्तर संख्या पुगेको मानिने छ ।

(४) उपदफा (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि समितिको बैठक तत्काल बोलाउन आवश्यक भएमा अध्यक्षले जुनसुकै बेलामा पनि समितिको बैठक बोलाउन सकिने छ र त्यस्तो अवस्थामा अध्यक्ष र घटीमा १ जना सदस्य सहित सदस्य सचिव उपस्थित भएमा समितिको बैठक बस्न सक्ने छ ।

(५) समितिको बैठक संयोजकको अध्यक्षतामा बस्ने छ ।

(६) समितिको निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा संयोजकले निर्णयाक मत दिने छ ।

(७) समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धीत निकाय वा संघ संस्थाका प्रतिनिधि र विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्ने छ ।

(८) समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुने छ ।

(९) समितिको निर्णय सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।

५. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने छ ।

(क) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय परिषदबाट स्वीकृत नीति योजना एवम् राष्ट्रिय कार्यकारी समिति र प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत एकीकृत तथा क्षेत्रगतनीति योजना कार्यक्रम अनुरूप हुने गरी गाउँ विपद् व्यवस्थापन नीति तथा योजना तर्जुमा गरी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने,

चिरन्तीनी शाही
जयंज

२०७५/०९/२९

(ख) गाउँ सभाबाट स्वीकृत नीति तथा योजनाको अधिनमा रहि विपद् जोखिम न्युनिमरण विपद् प्रतिकार्य तथा विपद् पुनर्लाभ सम्बन्धी एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरि लागु गर्ने गराउने

ग) गाउँपालिका बाट सञ्चालन हुने विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम तथा बजेट प्रस्ताव तयार गर्ने गराउने

घ) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा गाउँपालिका को संस्थागत क्षमता विकास गर्ने

ङ) गाउँपालिका का पधाधिकारि कर्मचारि स्वयंसेवक सामाजि परिचालक तथा समुदायलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिने व्यवस्था मिलाउने

च) विपद्का घटना हुनासाथ खोज उद्धार र राहत लगायतका प्राथमिक कार्यहरु तत्काल गर्नको लागि संस्थागत संयन्त्र स्वतः परिचालित हुने गरि आवश्यक कार्यविधि तथा मापदण्ड तर्जुमा गरी लागु गर्ने गराउने ।

छ) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा तथा प्रावेदेशिक कानुनको अधिनमा रहि सार्वजनिक, निजी, गैरसरकारी लगायत सबै निकाय तथा संस्थाले निर्वाह गनुपर्ने भुमिका निर्धारण गर्न सम्बन्धी विषय समावेश गर्न लागउने ।

(ज) विपद् समयमा स्थानीय आम सञ्चारका माध्यामहरुको भुमिका सम्बन्धी आवश्यक मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, लगाउने ।

(झ) सरकारी, निजी एवम् गैरसरकारी संस्था, स्थानिय स्वयंसेवक, सामाजिक परिचालक लगायत सम्बन्धित सबै पक्षको समन्वय र संलग्नतामा विपद्

(ञ) भौतिक संरचना निमार्ण गर्दा भवन सहिता लगायत अन्य स्वीकृत निर्देशिका वा मापदण्डको पालना गराउने

(ट) स्थानिय सार्वजनिक पुर्वाधार सम्बन्धि संरचनाको विपद् जोखिम मुल्याङ्कन गर्ने, गराउने

(ठ) नदि किनार, बगर, पहिरो जान सक्ने भिरालो जमिन र डुवान हुने क्षेत्र वा विपद् जोखिमको सम्भावना भएका असुरक्षित क्षेत्रमा बसोवास गर्ने व्यक्ति तथा समुदायलाई सुरक्षित स्थानमा स्थान्तरण गराउन उपयुक्त स्थानको खोजी कार्यमा सहयोग गर्ने तथा सुरक्षित स्थानमा बसोबास सम्बन्धि सचेतना जगाउने,

(ड) विपद्बाट स्थानिय स्तरमा निजी तथा सार्वजनिक क्षेत्रबाट भईरहेको सेवा प्रवाहमा अवरोध आईपरेमा सोको पुनः सञ्चालनका लागि सेवा निरन्तरताको योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धि कार्य गर्ने गराउने ।

ढ) स्थानिय समुदायलाई विपद्प्रति जागरुक बनाउन विपदसँग सम्बन्धित योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न तथा विपदको घटना हुनासाथ प्रतिकार्यका लागि परिचालित हुन वडा तथा समुदायस्थरमा समावेसि विपद पुर्वतयारि तथा प्रतिकार्य समिती गठन गर्ने

ण) विद्यालय तहको शैक्षिक पाठ्याक्रममा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय समावेस गर्न पहल गर्न

त) विपद् प्रतिकार्यका लागि नमुना अभ्यास गर्ने गराउने

थ) विपद को समयमा प्रयोग गर्न सकिने गरि वारुणयान्त्र लगायतका अन्य उपकरण तयारि हालतमा राख्न लगाउने

द) स्थानिय स्थरमा आपतकालिन कार्यसञ्चालन केन्द्रको स्थापना र सञ्चाल गर्ने

ध) गाउँपालिका मा विपद् व्यवस्थापन सुचना प्रणालि तथा पुर्वचेतावनी प्राणाली को विकास र सञ्चालन गर्ने गराउने

न) विपद् प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल उद्धार तथा राहत को व्यवस्था मिलाउने

प) विपद्मा परि हरायका बिग्रेका वा नष्ट भयकम कागजात को यकिन तथ्याङ्क अद्यावधिक गरि राख्न लगाउने

फ) विपद्बाट प्रभावित घरपरिवारको पहिचान, स्तर निर्धारण तथा परिचालन वितरण गर्ने, गराउने ,

(ब) विपद्को समयमा जोखिम रहेको समुह विषेगरी महिला, बालबालिका, किशोरी, अपाङ्कता भएका व्यक्ति उपर हुन सक्ने घटना-रोकथामको लागि विषेश सर्तकता अपनाई सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

(भ) विपद् प्रभावितहरुको प्रत्यक्ष र सक्रिय सहभागितामा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक क्रियाकलापको पूर्णस्थापना, रोजगारीका अवसरको सिर्जना तथा जीवनयापनका लागि आय आर्जन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने , गराउने

(म) विपद् जोखिममा रहेका महिला, जेष्ठ, नागरि, दलित, सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदाय, अशक्त तथा अपाङ्कता भएका व्यक्तिहरुको लागि विषेश योजना तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ,

(य) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा सार्वजनिक संस्थ संस्था तथा व्यावसायिक प्रतिष्ठानले प्रचलित ऐन बमोजिम कार्य गरे नगरेको अनुगमन गर्ने,

(र) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यकारी समिति, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्न, गराउने,

(ल) विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारका मन्त्रालय, विभाग तथा अन्य निकायसँग सहकार्य गर्ने ।

(व) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा गाउँ(सभाले तोकेका अन्य कार्य गर्ने, गराउने

(श) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा संघीय तथा प्रदेशिक सरकार कानुनको प्रतिकुल नहुने गरी गाउँ कार्यपालिकाले तोके बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने, गराउने

(ष) विभिन्न संघ संस्था, व्यक्तिबाट प्राप्त हुने राहत तथा पुनर्निर्माण र पुर्नलाभका विषयवस्तुलाई स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले तोकेको स्थान र मापदण्ड अनुसार गर्ने, गराउने ।

परिच्छेद - ३

वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

६. वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति:(१) गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा एक वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

चिरन्जीवी शाही
2065/09/28

(२) वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) वडा अध्यक्ष	- संयोजक
(ख) वडा सदस्यहरु	-सदस्य
(ग) वडा भित्र रहेका विषयगत शाखा/ईकाई कार्यालय प्रमुखहरु	-सदस्य
(घ) वडा भित्र रहेका सुरक्षा निकायका प्रमुखहरु	-सदस्य
(ङ) राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त दलका वडास्थित प्रमुख वा प्रतिनिधि	-सदस्य
(च) स्थानीय रेडक्रस	-सदस्य
(छ) गैरसरकारी तथा समुदायमा आधारित संघसंस्था तथा युवा क्लबबाट संयोजकले तोकेबमोजिम न्यूनतम २ महिला सहित ४ जना	-सदस्य
(ज) वडा सचिव	-सदस्य सचिव

- (३) उपदफा (२) बमोजिमको समितिको बैठक सो समितिको संयोजकले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (४) समितिको सदस्य-सचिवले समितिको बैठक बस्ने मिति, समय र स्थान तोकी बैठकमा छलफल हुने विषयसुची सहितको सूचना बैठक बस्ने समयभन्दा चौबीस घण्टा अगावै सबै सदस्यले पाउने गरी पठाउनु पर्नेछ ।
- (५) समितिका पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (६) उपदफा (४) र (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सो समितिको बैठक तत्काल बोलाउन आवश्यक भएमा संयोजकले जुनसुकै बेलापनि समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछ र त्यस्तो अवस्थामा संयोजक र घटीमा १ जना सदस्य सहित सदस्य-सचिव उपस्थित भएमा समितिको बैठक बस्न सक्नेछ ।
- (७) समितिको बैठकको अध्यक्षता सो समितिको संयोजकले निर्णयक मत दिइने छ ।
- (८) समितिको निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा संयोजकले निर्णयक मत दिइने छ ।
- (९) समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकाय वा संघ संस्थाका प्रतिनिधि र विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्ने छ ।
- (१०) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि सो मिति

परिच्छेद ४

सुरक्षा निकाय तथा अन्य निकायको परिचालन

७. सुरक्षा निकायको परिचालन तथा सहयोग र समन्वय : (१) गाउँकार्यपालिकाले विपद् व्यवस्थापनको काममा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले परिचालन गरेका संघीय तथा प्रादेशिक सुरक्षा निकायहरुलाई सहयोग र समन्वय गर्ने छ ।

(२) सुरक्षा निकायले विपद्को समयमा खोज तथा उद्धार कार्यकालागि गाउँकार्यपालिकासँग आवश्यक सामग्री माग गरेको अवस्था गाउँपालिकामा उपलब्ध भएसम्म त्यस्तो सामग्री तत्काल उपलब्ध गराइने छ ।

(३) विपद् प्रतिकार्यका लागि गाउँपालिकाले आफूसँग रहेको गाउँ प्रहरीलाई परिचालन गर्ने छ ।

८. वारुणयन्त्र तथा अन्य प्रदायक निकायको काम, कर्तव्य र अधिकार :

चिरन्जीवी शाही
2068/09/25

(१) वारुणन्त्र, एम्बुलेन्स-तथा अन्य सेवा प्रदायकले आपतकालीन खोज, उद्धार तथा राहत उपलब्ध गराउन समितिले दिएको निर्देशनको पालना गर्नुपर्नेछ ।

(२) आपतकालिन् कार्य सम्पादन गर्दा समितिको आदेश बमोजिम कुनै पनि स्थानमा सेवा प्रदायकलाई हुने छ ।

९. सार्वजनिक संस्था तथा व्यावसायिक प्रतिष्ठानको दायित्व : (१) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा गाउँपालिका भित्रका सबै सार्वजनिक संस्था तथा व्यावसायिक प्रतिष्ठानको दायित्व देहाय बमोजिम हुने छ ।

(क) आफ्नो भवन, उद्योग, कार्यालय वा व्यावसायिक केन्द्रमा विपद् घटना हुन नदिन विपद् सुरक्षा औचार, उपकरण। सामग्री, आपतकालीन निकास लगायत तोकिए बमोजिमका अन्य व्यवस्था गर्ने,

(ख) तथ्याङ्क सङ्कलन, क्षतिको मूल्याङ्कन, राहत, पुर्नस्थापना तथा पुननिर्माण समेतका सम्पूर्ण कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्ने,

(ग) आफ्ना कर्मचारी तथा कामदारलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा आधारभूत अभिमूखीकरण गर्ने गराउने,

(घ) विपद् व्यवस्थापन कार्यमा उपयोग हुने स्रोत साधनलाई तयारी हातमा राख्ने ।

(ङ) आफ्ना भवन लगायत अन्य संरचना आपतकालीन् प्रयोजनका लागि आवश्यक परेमा आदेशानुसार उपलब्ध गराउने ।

(च) सम्बन्धित अधिकारीको सुपरिवेक्षणमा उद्धार तथा वितरण कार्यमा सहयोग पुर्याउने ।

(छ) विपद् जोखिम न्यूनीकरण संयन्त्रको व्यवस्था गरी तयारी अवस्थामा राख्ने ।

(ज) फोहोरमैला र प्रदुषणको यथोचित व्यवस्थापन गरी यसबाट वातावरण र जनजीवनमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरु अपनाउने,

(झ) विपद्को घटना घटेमा तत्काल नजिकको सुरक्षा निकाय र स्थानीय आपतकालिन् कार्य सञ्चालन केन्द्रलाई खबर गर्ने ।

(२) गाउँपालिका भित्रका सार्वजनिक संस्था तथा व्यावसायिक प्रतिष्ठानले गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाको अधीनमा रही विपद् व्यवस्थापन योजनाको तर्जुमा गर्नु अनिवार्य रुपमा लागू गर्नुपर्ने छ ।

१०. विपद् व्यवस्थापन सहयोग गर्नु पर्ने : गाउँपालिका भित्रका सरकारी कार्यालय, गैरसरकारी संस्था, स्थानीय संघ संस्था, समुदाय, स्वयंसेवक, नागरिक समाज, निजी क्षेत्र तथा व्यक्तिले विपद् व्यवस्थापन कार्यमा गाउँपालिकालाई देहाय बमोजिम सहयोग गर्नु पर्छ ।

(क) तथ्याङ्क सङ्कलन, क्षतिको मूल्याङ्कन, राहत, पुनस्थापना तथा पुनः निर्माण लगायतका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा सहयोग गर्ने,

(ख) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने,

(ग) क्षमता विकास, आपतकालिन् नमूना अभ्यास तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रमका सहयोग गर्ने ,

(घ) खोज, उद्धार तथा राहत वितरण सम्बन्धी कार्यमा सहयोग गर्ने ,

निर्देशावली शाखा
अध्यक्ष
२०७२/०९/२६

परिच्छेद ५

विपद् व्यवस्थापन कोष सम्बन्धी व्यवस्था

११. विपद् व्यवस्थापन कोष : (१) विपद् व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकामा छुट्टै एक आकस्मिक कोष रहने छ ।

(क) गाउँपालिकाको वार्षिक बजेटबाट विपद् व्यवस्थापन कोषमा जम्मा गर्ने गरी स्वीकृत रकम,

(ख) पद्वेश सरकारबाट विपद् व्यवस्थापनका लागि प्राप्त रकम,

(ग) नेपाल सरकार विपद् व्यवस्थापनका लागि प्राप्त रकम,

(घ) स्वदेशी कुनै संघ संस्था वा वित्तबाट दान, दातव्य वा उपहार स्वरूप प्राप्त रकम,

(ङ) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) विपद् व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाले कानून बमोजिम विशेष शुल्क वा दस्तुर संकलन गर्न सक्ने छ ।

(४) कोषको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुने छ ।

(५) कोषको रकम विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कामका लागि प्रयोग गरिने छ ।

(६) उपदफा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषको रकम नियमित प्रशासनिक कार्यको लागि खर्च गरिने छैन ।

(७) कोषको लेखापरिक्षणमा महालेखा परीक्षकबाट हुने छ ।

(८) समितिको कोषको वार्षिक आय व्ययको प्रतिवेदन तयार गरी कार्यपालिका मार्फत गाउँ सभा समक्ष पेश गर्ने छ ।

परिच्छेद ५

कसुर तथा सजाय

१२. कसुर र सजाय : कसैले विपद्को घटना घट्न सक्ने गरी लापरवाही गरेमा वा त्यसतो घटना घटाउन प्रत्यक्ष संलग्न भएमा वा घटना घटेको अवस्थामा नाजायज फाईदा लिने गरी वा आफुलाई मात्र फाईदा पुग्ने किसिमको कुनै काम गरेमा यस सम्बन्धमा संघीय कानून बमोजिम कसुरजन्य मानिने कुनै काम गरेमा तत् सम्बन्धी कारवाही प्रचलित संघीय कानून बमोजिम हुने छ ।

परिच्छेद ७

विविध

१३. विपद् सङ्कटग्रस्त घोषणाको पालना र समन्वय : (१) नेपाल सरकारले गाउँपालिका भित्रको कुनै ठाउँमा गम्भीर पकृतिको विपद् उत्पन्न भएबाट विपद् सङ्कटग्रस्त क्षेत्र घोषणा गरी प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्न गराउन आदेश दिएमा सोको पालना गर्नु गराउनु गाउँपालिकाको कर्तव्य हुने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम घोषणा गरिएको क्षेत्रमा नेपाल सरकारले प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्न गराउन गाउँपालिका भित्रको कुनै व्यक्ति, संस्था वा अधिकारीलाई आदेश दिएमा सोको पालना गर्न गराउनमा गाउँपालिकाले आवश्यक समन्वय गर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम घोषणा गरिएको क्षेत्र सम्बन्धी सुचनाको प्रसारणमा गाउँपालिकाले सहयोग र समन्वय गर्ने छ ।

चिरञ्जीवी राई
अध्यक्ष
२०७४/०७/२६

१४. नेपाल सरकार स्वीकृतिमा मात्र प्रवेश गर्नुपर्ने : (१) विपद्बाट असर परेको कुनै क्षेत्रमा विदेशी नागरिक वा संस्थाले

१५. नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा मात्र प्रवेश गर्नुपर्ने : (१) विपद्बाट असर परेको कुनै क्षेत्रमा विदेशी नागरिक वा संस्थाले प्रवेश गर्नु परेमा नेपाल सरकारको स्वीकृति लिएको छु छैन भनि गाउँ कार्यपालिकाले सोधखोज गर्न सक्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम सोधखोज गर्दा त्यस्तो नागरिक वा संस्थाले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिएको नदेखिएको अवस्थामा निजको प्रवेशलाई रोक लगाइ सम्बन्धि सूचना नेपाल सरकारलाई उपलब्ध गराईनेछ ।

१६. मानविय तथा अन्य सहायता र समन्वय : (१) गाउँपालिका भित्र उत्पन्न विपद्को अवस्थालाई तत्काल सामना गर्न आन्तरिक स्रोत र साधनबाट नभ्याउने भएमा मानविय तथा अन्य सहायता र समन्वयका लागि जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार तथा नेपाल सरकारलाई अनुरोध गरिनेछ ।

(२) विपद्बाट उत्पन्न स्थिति नियन्त्रण गर्ने क्रममा नेपाल सरकारले अन्तराष्ट्रिय मानविय तथा अन्य सहयोग लिई परिचालन गरेको अवस्थामा नेपालसरकारको निर्देशनमा रहि तत् सम्बन्धि कार्यमा सहयोग र समन्वय गरिनेछ ।

(३) छिमेकी स्थानिय तहमा कुनै विपद् उत्पन्न भई सो व्यवस्थापनका लागि छिमेकी स्थानिय तहले सोमै जिल्ला समन्वय समिति वा प्रदेश सरकार मार्फत अनुरोध गरेमा उपलब्ध भएसम्मको सहयोग पूर्याउन गाउँपालिकाको दायित्व हुनेछ ।

१७. तत्काल खरिद तथा निर्माण र प्रयोग गर्न सकिने : (१) विशेष परिस्थिति परी विपद्बाट प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उच्चार तथा राहत उपलब्ध गराउन तथा भईरहेको विपद्बाट थप क्षति हुन नदिनका लागि तत्कालै राहत सामग्री खरिद वा निर्माण कार्य गर्न आवश्यक भएमा सार्वजनिक खरिद सम्बन्धि प्रचलित कानूनमा रहेको विषेश प्रस्थितिमा खरिद गर्ने सम्बन्धि व्यवस्था बमोजिम गाउँ कार्यपालिकाले खरिद वा निर्माण कार्य गर्न सक्नेछ ।

(२) विपद्बाट प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उच्चार तथा राहत उपलब्ध गराउन तथा भईरहेको विपद्बाट थप क्षति हुन नदिनका लागि गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै गैरसरकारी कार्यालय वा अन्य संघ संस्था र व्यक्तिको चल, अचल सम्पति तथा सवारी साधन उपयोग गर्न आवश्यक भएमा सोको अभिलेख राखी तोकिएको अवधिभरको लागि अस्थायी तवरले प्राप्त गर्न सकिनेछ ।

(३) विपद्बाट प्रभावित क्षेत्रमा तत्काल राहत उपलब्ध गराउन गाउँपालिका क्षेत्र भित्रको कुनै गैरसरकारी कार्यालय वा अन्य संघ संस्था र व्यक्तिको खाद्यान्न, लत्ताकपडा, औषधी वा अन्य वस्तु आवश्यक भएमा सोको अभिलेख राखी नियन्त्रणमा लिन र सम्बन्धित प्रभावित पक्षलाई वितरण गर्न सकिनेछ ।

४ गाउँपालिका ले उपदफा २ बमोजिम कुनै सम्पति अस्थायी रुपमा प्राप्त गरेमा वा उपदफा ३ बमोजिम कुनै वस्तु नियन्त्रण र वितरण गरेमा वा त्यस्तो सम्पति प्रयोग वा वस्तु उपयोग बापत प्रचलित दर अनुसारको रकम सम्बन्धित कार्यालय संस्था वा व्यक्तिलाई दिनेछ ।

१८ राहतको न्यूनतम मापदण्ड सम्बन्धि व्यवस्था १ विपद् प्रभावित व्यक्तिलाई राहत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले उपलब्ध गराउने राहतकव अतिरिक्त गाउँपालिका ले आन्तरिक स्रोतबाट थप राहत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

२ उपदफा १ बमोजिम गाउँपालिका ले विपद् प्रभावित व्यक्तिलाई राहत उपलब्ध गराउँदा मापदण्ड बनाइ सोको आधारमा राहत उपलब्ध गराउनेछ ।

३ उपदफा २ बमोजिमको राहतको मापदण्डमा अन्य विषयको अतिरिक्त देहाएका विषय समावेश भएको हुनुपर्नेछ ।

(क) विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिलाई अस्थायी आश्रयस्थलमा राख्दा उपलब्ध गराउनु पर्ने आवास खाद्यान्न खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि

२०७५/०९/२६

(ख) विपद्बाट मृत्यु हुनेको परिवार तथा सम्पतिको क्षति हुने व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने न्यूनतम राहत सम्बन्धि

(ग) महिला बालबालिका जेष्ठ नागरिक अशक्त तथा अपाङ्गता धएका व्यक्तिको आवश्यकता संबोधनका लागि विशेष राहत प्याकेजहरु जस्तै डिग्रीटी किट र चिल्ड्रेन किट महिलाहरुका लागि सुरक्षित महिलामैत्री स्थल

(घ) व्यक्तिगत गोपनीयता तथा सुरक्षा सम्बन्धि

(ङ) न्यूनतम राहतबाहेक स्वरोजगार तथा रोजगारी व्यवस्थापनका माध्यमबाट पिडीतको जीविकोपार्जन सम्बन्धि

(च) गैरसरकारी वा व्यक्तिगत रुपमा दिइने राहतकव वितरण सम्बन्धि

(छ) एकद्वार प्रणाली अनुरूप राहत वितरण गर्ने सम्बन्धि

(ज) राहतसँग सम्बन्धित अन्य उपयुक्त विषय

१९ विपदमा परि हराएका वा नष्ट भएका कागजात सम्बन्धमा : विपलमा परि हराइफेला पर्ने नसकेका तथा आंशिक वा पूर्ण रुपमा क्षति भएका गाउपालिका ले महत्वपूर्ण कागजातहरुको प्रमाणीकरण तथा प्रतिलिपी उपलब्ध गराउने सम्बन्धि व्यवस्था प्रचलित कानुनले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२० निर्देशन दिन सक्ने समितिले यस ऐनको अधीनमा रही विपद् व्यवस्थापनका लागि कुनै व्यक्ति वा निकायलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

२१ उपसमिति गठन गर्न सक्ने १ समितिले आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ।

२ उपदफा १ बमोजिम गठन हुने उपसमितिको काम कर्तव्य अधिकार र कार्यवधि उपसमिति गठन गर्दाका बखत तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२ अभिलेख राख्नुपर्ने १ विपदको समयमा राहत उपलब्ध गराउने व्यक्ति निकाय वा संस्थाको नाम र उपलब्ध गराइएको राहत तथा सोको परिमाण सहितको विवरणको अभिलेख राख्ने व्यवस्था समितिले मिलाउनुपर्ने छ ।

२ उपदफा १ बमोजिमको विवरण राख्दा विपदमा परेका महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक विपदका कारणले स्थानान्तरणभएका घरपरिवार लगाएतको संख्या एकिन हुने विवरण र उनीहरुलाई उपलब्ध गराइएको राहत स्पष्ट रुपमा राख्नुपर्ने छ ।

२३ पुरस्कार दिन सक्ने स्थानिय विपद् व्यवस्थान सम्बन्धमा विशेष योगदान पुर्याउने उत्कृष्ट व्यक्ति वा संस्थालाई प्रोत्साहन स्वरुप समितिको सिफारिसमा गाउँ कार्यपालिका ले सम्मान तथा पुरस्कार दिन सक्नेछ ।

प्रमाणित गर्ने
जारी मिति

विपद् निवृत्ति शाखा
२०७३/०९/२६